

Peter Becker

**Plavsvs Honestae Societatis Typographorum Rostochiensium Seculares ... In
Avditorio Academico, Orationem Panegyricam Decenter : [Rostochii, die XXVIII.
Novembris, A. O. R. MDCCXL.]**

Rostochii: Adler, 1740

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn791113922>

Druck Freier Zugang

Leges etc
Academiae Rostochiensis

Universitäts-Archiv
Rostock, Sign. RIA 4

RIA 4

K. l. — 47. ^{1-69.}

32

Q. D. B. V.

PLAVSVS
HONESTAE SOCIETATIS
TYPOGRAPHORVM
ROSTOCHIENSIVM
SECVLARES

PVBLICE
SIGNIFICAT, COMMENDATQVE,

ET

AD AVDIENDAM
TERTIA ABHINC DIE,
AVDITA DECIMA,

IN

AVDITORIO ACADEMICO,
ORATIONEM PANEGYRICAM

DECENTER INVITAT

M. PETRVS BECKER,

PAST. IACOB. ET MATHEM. PROF. PVBL. ORD. FACVLT. SVAE;
NEC NON TOTIVS ACAD. SENIOR.

ROSTOCHII, ANNO SALVTIS MDCCXL.
ET INVENTAE TYPOGRAPHIAE CCC.

TYPIS ADLERIANIS.

FLAVS
HONESTAE SOCIETATIS
TYPOGRAPHORVM
ROSTOCKIENSIVM
SECVLARES

PVBICE
SIGNIFICAT, COMMENDATQVE

ET

AD AVDIENDAM

TERCIA ABHINC DIE

AVDITA DECIMA

IN

ACADEMICO

ORATIONEM PANEGYRICAM

DECENTER INVITAT

M. PETRVS BECKER

PAST. IACOB. ET MATTHEM. FOR. PVBL. ORD. FACVET. SVAS.

NEC NON TOTIVS ACAD. SENIOR.

ROSTOCKII, ANNO SALVTIS MDCCXL

ET INVENTAE TYPOGRAPHIAE CCC

TYRIS ADLERIANIS

varia variorum sunt merita in artem, cuius
 faustissima initia tertio iam iubilæo læti
 recordamur, hoc est, artem excusori-
 am. Primi quidem, iique non bene tan-
 tum, sed statim optime de ea promeriti, fu-
 erunt ipsi, quibus a sapientissimo Numine da-
 tum est, obstetrices manus inuento suo præbere. Quinam
 Bezalæes isti, disquirant alii: certe iam multi ita disquisiverunt,
 ut pluribus opus sit, qui, quod miris illi modis implicarunt,
 explicent rursus, & extricare studeant. Neque est nobis pro-
 positum edisserere, quomodo inventores aut de semetipsis me-
 ruerint, immortalæ nominis gloriam acquirendo, aut quo-
 modo de orbe universo, cuius haud vulgare cimelium dicenda
 est typographia. At vero nec levia, sed summa sunt, nec si-
 lentio prætermittenda, sed summis potius laudibus efferenda,
 quæ illorum in artem ipsam exstant merita. Profecto, hoc
 fuit artis opus artem invenire, hoc præter ingenium, in facien-
 do periculo, exercuit patientiam, hoc maximis & laboribus, &
 sumtibus stetit, hoc animi probavit constantiam. Excitemus
 Io. TRITHEMIVM, in *Chronico Hirsaugiensi*, nobis tamen apud
 BVRC. GOTTH. STRVVIVM in *Introduc. ad notit. rei litter. cap.*
XI. §. 6, rem omnem enarrantem. Hic: *His temporibus*, in-
 quit, *in civitate Moguntia Germaniæ prope Rhenum, & non in*
Italia, ut quidam falso scripserunt, inventa & excogitata est illa
ars mirabilis, & prius inaudita imprimendi & characterizandi
libros per Ioannem Guttenberger, civem Moguntinum, qui cum
omnem pene substantiam suam pro inventione huius artis expo-
suisset, & nimia difficultate laborans, iam in isto, iam in alio de-
ficeret, iamque prope esset, ut desperatus negotium intermitteret,
consilio tandem & impensis Iob. Fustæque, Civis Moguntini, rem
perfecit inceptam. Paulo post subiicit: *Et revera, sicut ante*

triginta fere annos ex ore Petri Opilionis de Gernsheim, Civis Moguntini, qui gener erat primi artis inventoris, audiui, magnam a primo inventionis suae hæc ars impressoria habuit difficultatem. Impressuri enim Bibliam, priusquam tertium complevisset in opere quaternionem, plus quam 4000. florenorum exposuerunt. Hæc ille.

Tantæ molis erat percommoda condere prela !

Postea vero, quam ars feliciter tandem reperta, osiores quidem habuit, qui minus bene, sed & fautores summosque patronos, qui melius ac præclarissime de eâ mereri vellent. Erant eo tempore plurimi, qui describendis libris panem lucrarentur : novam itaque typis exscribendi rationem admodum invisam his fuisse, dubitari nequit. Auctor nobis est Io. CONR. DÜRRIVS in docta quadam epistola, *Amoenitat. litterar. tom. V. p. 50. seqq.* inserta, famosam illam narrationem de Io. Fausto, Mago, ignominiose excogitatam a monachis fabulam esse, quam ultum iverunt Io. Faustum, Typographum, omne lucrum ipsis nova arte præripientem. Hodie id genus hominum infensorum deprehenditur in amicissima suæ barbariei Turcia, maximumque veneratur patronum summum religionis turcicæ Præfulem. Sed nos tantum respicimus ad eos, qui imprimendi artem suo sunt dignati favore, patrocinio, opitulatione. Nominandi hic Cæsares, in primis FRIDERICVS III, CAROLVS V, FERDINANDVS I, de characteribus etiam syriacis primum suæ sedis prospiciens : nominandi Reges, in iisque Rex Galliæ, FRANCISCVS I : nominandi alii Magnates, FRIDERICVS, *Saxoniae*, WILHELMVS, *Bavariæ* Duces : nominandi romani Pontifices, NICOLAUS V, LEOque X : denique nominandi alii Viri principes summi que plurimi. De quibus quidem singulis historiarum monumenta testantur, quanto in pretio artem habuerint, quos & ipsi sumtus in eam impenderint, quam ratione ornarint ei addictos, quibus privilegiis atque prærogativis hos auxerint. Longum foret, narrando hæc persequi, præsertim, si ad nostra usque tempora pergendum. Artem enim hanc quævis terra alit.

Nisi si intra angustiores nobis subsistendum limites esset, enumerandi hoc loco forent, commendandique plures, quorum opera factum, ut inventum, uni adhuc Germaniæ urbi proprium, non urbis modo, sed ipsius quoque Germaniæ finibus superatis, ubique terrarum admirationi ac usui esset. Modo laudatus a nobis TRITHEMIVS ubi primos inventores, *Guttenbergium, Faustium, Schaeferum*, nominavit, hæc subnectit : *Et hi tres imprimendi modum aliquamdiu tenuerunt occultum, quousque per famulos, sine quorum ministerio artem exercere non poterant, divulgatus fuit in Argentinenfes primo, & paulatim in omnes nationes.* Siccine ve-

ro boni illi viri bonum privatum publico prætulere, & quæ-
stum artis, non eius gloriam atque amplitudinem quæsi-
verunt? Equidem non negaverimus; sed excusatius peccasse di-
cendi sunt, si consideraveris, quantum pecuniæ in re sua
consumserint. Atque si audiamus quemdam MARCV M AN-
TONIV M COCCIV M SABELLICVM, hic *Ennead. 10. lib. 6.* libra-
riam impressionem rem sane memorabilem dixit, nec minore
admiratione dignam, sed multo admirabiliorem futuram, si
non adeo vulgari contigisset. Verum laudandos censemur e-
os, qui artem minus celarunt, ingenue illam ubique tractantes,
ut divinum beneficium universo terrarum orbi esset collatum.
Horum & nomina & merita a pluribus bene multa recensentur.
Nos quoque non sine voluptate aliqua multa legimus,
quæ in Litterariis Rostochiensibus, inscribi solitis: **Etwas von
gelehrten Rostockschen Sachen**, de primis artis apud nos sta-
toribus nuper adducta sunt.

Quemadmodum vero propagatores artis: ita, si non
maiori, certe iure non minori, de ea optime meruisse dicen-
di sunt, quotquot operam navarunt, ut opus subinde magis
perficeretur, omnibusque numeris esset absolutum. Inven-
tis licet addere; sed et ipsum perficiendi studium non parum,
immo vel plurimum laudis habebit. Comparentur iam
inter se prioribus, atque subsequutis, in primis et nostris tem-
poribus typis impressa: certe discrimen adparet. Hic vero
non possumus, quin fateamur, artis inventae gloria licet pro-
pria sit Germanorum, in ea tamen excolenda palmam no-
stratibus dudum praeripuisset exteros. Rerum testimonia
proh dolor! adsunt: atque damnandus una cum incuria et
negligentia typographorum, turpis multorum quaestus, at-
que avaritia. In *Scaligerianis* taxantur Typographi Gene-
venses, tamquam qui primi corruptam vilemque et squali-
dam imprimendi rationem introduxerint. Veritatem ad-
fert in medio relinquens Vir clariss. IAC. FRID. REIMMANN,
in hist. litter. German. lib. II. sect. III. p. 254 carbone
tantum notatos voluit Typographos Germaniae. Calcu-
lum adiicit polyhistor, DAN. GEORG. MORHOFIUS, indigne
ferens, quod se ab aliis hic superari passi fuerint Germani:
Polyh. tom. I. lib. I. cap. 4. Atque nos artis exercendae
peritiam, varietatemque scripturae ac characterum, et reliqua
concedentes nostratibus, desideramus cum adcuratam diligen-
tiam, tum etiam nitorem. Qui nitor quantum ad libro-
rum artisque commendationem faciat, nemo est, quin per-
spiciat. Bene ERASMUS *lib. XXVIII. epist. 4.* *Non pa-
rum, inquit, typi conciliant gratiae, et lectorem alioqui fasti-
diosum ceu lenocinio quodam invitant. Externa sunt ista,
fateor, sed ea tum demum fatebor pro nihilo ducenda, si sor-
dida vestis, illota facies, impexus capillus. nihil obscurant*
bonae

bonae formae gratiam, sique nihil eam commendant cultus et honesta mundities. Hinc est, ut collaudemus nos Belgas, Anglos, Gallos, Italos, in officinis suis impressoriis venustatis illius ac elegantiarum studiosissimos. Ne tamen videamur in nostrates iniurii, adplaudimus simul illis, qui nostris in terris exterorum iam aemuli existunt. Ceterum, ut quisque optime summaque cum laude artem exercet: ita est maxime inter optime promeritos numerandus. Quoque magis facit, ut mirabilis ars maiori sit admirationi, eo plus sibi ab ipsa arte deberi censendus est.

De Typographis iam differentes meminimus omnino virorum, ex ipsorum ordine vel eruditionis laude, vel etiam generis nobilitate, post ipsum *Guttenbergium*, quem equestri dignitate fuisse scribunt, clarorum. Scilicet per hos ars in se nobilis multum adhuc nobilitata est, atque ab illis in multis etiam adiuta, et in excelsissimam claritudinem sublimata. Singula singulorum et nomina et merita alibi leges. Possemus Typographis iungere Fusores formarum, quorum quidem opera, typographicae arti praestita, haud vulgaris, quin potius egregia est, et admiranda. Sed forte in aliorum tum quoque laudes excurrendum esset, qui necessaria praeparant, subministrantve.

Commemorabimus nos duplex genus aliud illorum qui arti cum dignitate exercendae praesunt, suaeque eam prudentia dirigunt. Alterum Censorum, alterum Correctorum est. Nil certe magis dedecet artem, atque deturpat, quam si impia quavis, turpia ac inhonesta prelo subiiciantur temere. Quem quidem abusum respicientes nonnulli, satius iudicaverunt, artem non habere, spretoque & posthabito omni usu, laudibus eius obtreant. Quasi vero nullum malo adhibendum remedium sit, ut sublato, si non penitus, maximam tamen partem, abusu, maneat usus, & dignitas arti sua constet. Nimirum probis atque prudentibus Censoribus opus est. Recte RODOLPH. HOSPINIANVS *Lib. de Templis p. 440.* *Facile abusus omnis nobilissimae huius artis tolli poterit, si viri doctissimi, sapientissimi, prudentissimique constituentur, nihilque sine gravi & iusta poena permittatur typis excudi; quod non ab istis adprobatum sit.* Et quid, quaeso, habitis anno MDXXIII. comitiis Norimbergensibus, hac in causa responsum est a Principibus, ac Statibus Rom. Imperii Legato Pontificio? Excerpemus verba ex longiori responsione, quam exhibet IOH. WOLFIVS *Lectio. memorabil. tom. II. p. 197. seqq.* Sic enim illi: *Præterea in omnibus bibliothecis, & apud typographos diligentissime, quantum possibile erit, providebunt, ne in futurum aliquid novi typis excudatur, maxime, ne libelli famosi neque publice neque secreto vendantur. Et ordinabuntur apud omnes potestates, ut, si quispiam aliquid novi*

novi edere, vendere, vel typis excudere voluerit, prius per aliquos viros probos, doctos & litterarum peritos illud revideatur & recognoscatur: & nisi per eosdem admissum vel adprobatum fuerit, minime vendatur, excudatur, vel publicetur. Verum multum quoque decoris non modo libris, sed & arti decedit, imprimenda si parum adcurate imprimantur, ita, ut hic quædam omissa, illic perperam adtexta, isthuc alia, sæpius & exstantiora vitia observentur. Quapropter necesse est, ut adsint idonei ac circumspecti Correctores, qui singulas dent emendata, plena, perfecta. Vtrique ergo, tum qui censent, tum qui corrigunt, si officiis satisfecerint, quam optime dignitati artis consulunt, & sunt certe, si qui alii, de ea meritissimi.

Forte tamen priori iam loco nominandi erant, quorum indefessis studiis atque laboribus debemus, quod plurima & solide, & terse, & utilissime conscripta sub prelo sudarunt, sudant, sudabunt. Habet hoc ars typographica, ut omnis barbariei debellatrix, nutrix studiorum, verique & boni propagatrix sit, ut per eam multigloriam ac immortalitatem nominis consequantur, aliique dudum defuncti quasi renascantur, ut sint bibliothecæ instructissimæ, & sic porro. At enimvero quidquid præstat nobilis ars, id non nisi præviis doctorum virorum curis ac vigiliis præstat: adeoque hi efficiunt, ut illa usui sit, & per quam ornantur, eam ipsimet ornant artem. Damnamus hic prurimum, aut, si mavis, animi levitatem multorum, qui, quidquid in chartam coniiciunt, idem immaturo nisu prelo subiiciunt, ut futileter satis exerceatur ars & parum digne. Sed iure suo meritoque laudandi sunt, qui divini ingenii foetus foecundos exponunt, quos ars excusoria suscipit, nutritque. Intelligere ex dictis licet, quæ simul ratione bene mereantur Bibliopolæ.

Deveniemus nos ultimo loco ad Laudatores commendatissimæ artis, laudem tamen non tributuri, nisi iis, qui vera decentique eam laude ornant. Extollere eandem studuit MICH. STIFELIUS, celeberrimus sui temporis arithmeticus, persuasurus aliis, præfiguratum fuisse hoc inventum in Apocalypsi Iohannea, capite xx, sub specie equi, cui insedit ille, cuius nomen erat *Verbum Dei*. Refert sententiam MORHOFIUS in *Polihyst. tom. I. lib. IV cap. 2*, ab ipso tamen auctore vulgatam libro germanico, quem inscripsit: *Eine sehr wunderbahre Wörter-Rechnung samt einigen Merckzahlen Daniels und der Offenbahrung Johannis, 1553. Regiomonti*. En! mirum omnino commentum, in quo etli *Stifelius* ingenium ostentavit, verum tamen artis commendationem minus in eo deprehenderis. Forte iungendus huic est alius. Nimirum WERNER. ROLLEWINCKIUS in suo *Fasciculo temporum* magnifice scribens de typographia, inter alia addit: *Virtus infinita librorum, quæ quondam Athenis, vel Parisiis, ceterisque studiis, sive bibliothecis sacris, paucissimis quibusdam studiosis manifesta fuit, per hanc in omni tribu, populo, natione & lingua ubique divulgatur, ita ut verissime impletum cernamus illud, quod dicitur Proverb. I: Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem*

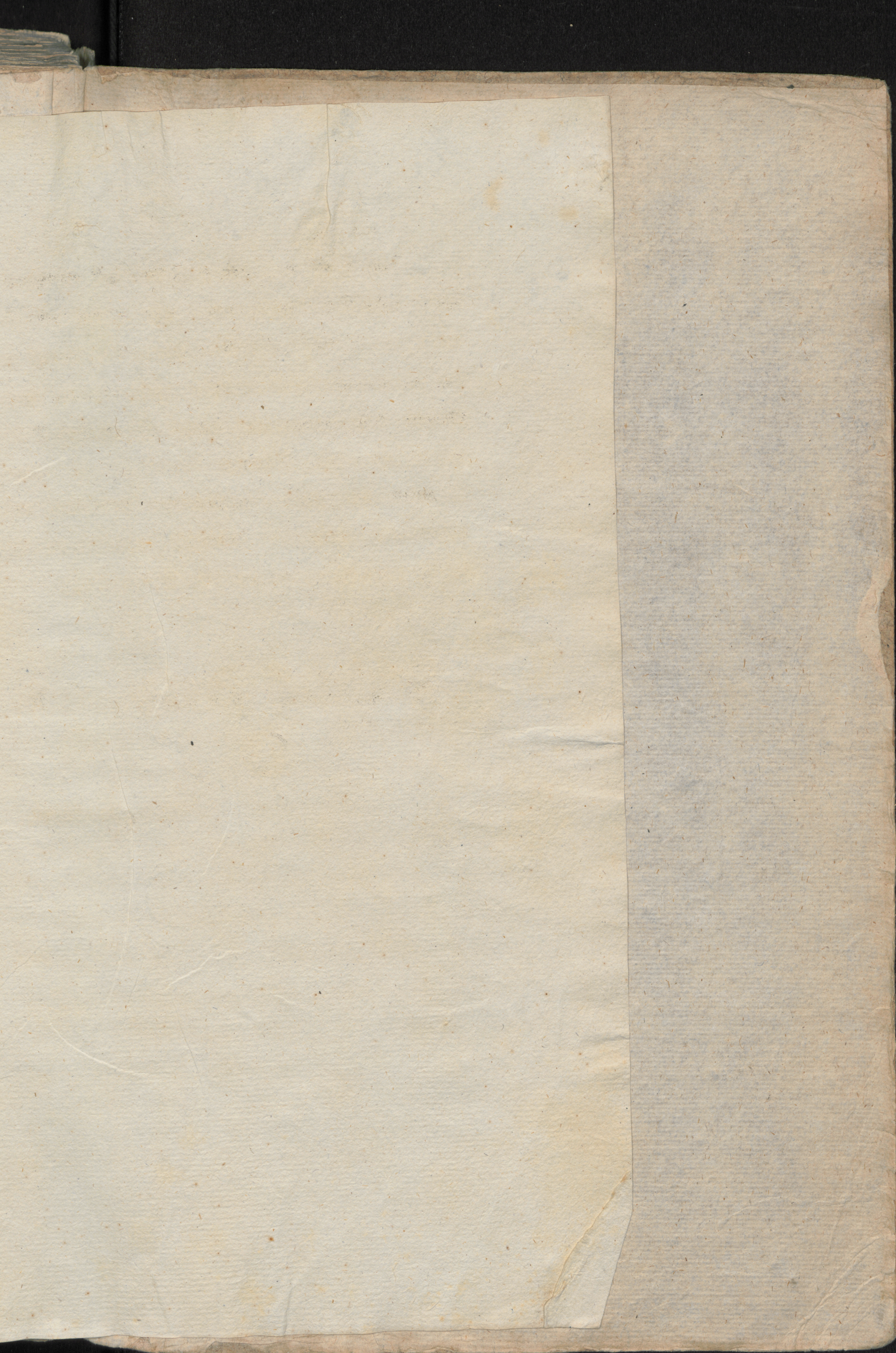
cem suam, in capite turbarum clamat, in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens, usque quo parvuli diligitis infantiam cet. Sed adlusio est, quam facile admittemus. Et profecto, ars ipsa omnibus elogiis atque panegyricis dignissima videtur. Hinc quoque nullo non tempore, dum fuit inventa, longe plurimi de ea sunt ita promeriti, ut vel dedita opera, vel quacumque occasione commoda, eandem commendent, oreque & calamo celebrent. Disceptant alii scriptis, ei quisque genti, cui aut maxime favet, aut qua oriundus est, inventionis gloriam vindicaturus: Quæ disceptatio, & singularis quasi invidentia, non potest non arti cedere gloriæ. Alii alia memorabilia & singularia litteris prodere haud neglexerunt. Cum cura ab aliis, quorum nomen non latet, collecta sunt scripta, divinum hoc inventum spectantia: nova addunt alii, novaque præconia tribuunt. Quæ quidem omnia satis recte, sed tum demum rectissime instituuntur, si in fine videatur, cuius toni, num huius: Soli Deo Gloria! Si enim vel maxime nobis lateret, quinam primi inter homines inventi auctores sint, certe in confesso est, divinam sapientiam & bonitatem hanc quasi artium artem, hominibus concessisse. Interim nos commendamus maxime, qui artem digne commendant.

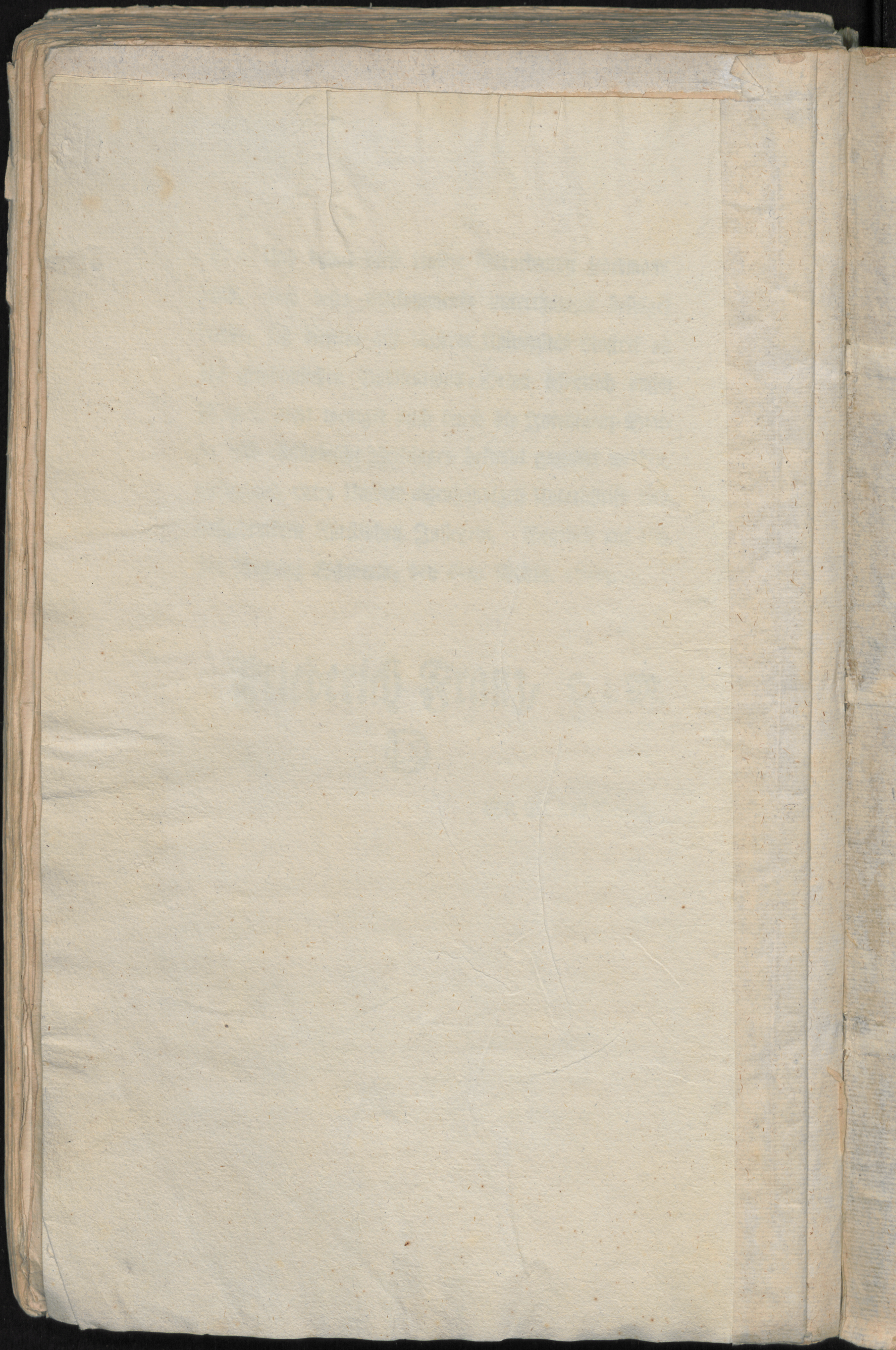
Quumque omnis commendatio singulari prorsus ratione ad præsentem congruat annui, tertium scilicet natalem artis institutæ secularem, quo etiam de pluribus sollemnibus undique inaudimus: certe, nec nostro loco Præco deerit. Quamquam enim celebranda festivitas, fonticas ob causas, paululum differenda fuit: auferri tamen ac prorsus omitti non debuit. Hinc modestæ Honestorum Virorum, qui apud nos artem tractant, petitioni annuentes PATRES *Academiae* CONSCRIPTI Oratorem publicum decreverunt, eumque nuncuparunt Filium meum dilectum, IOHANNEM PETRVM BECKERVM, *Philosophice Magistrum*, qui, sollemni instituta panegyri, inter concentus musicos diceret. Constitutum est huic oratione probare, *Artem typographicam ob maiora, quæ cunctis adfert emolumenta, quam detrimenta, iure optima esse commendandam.*

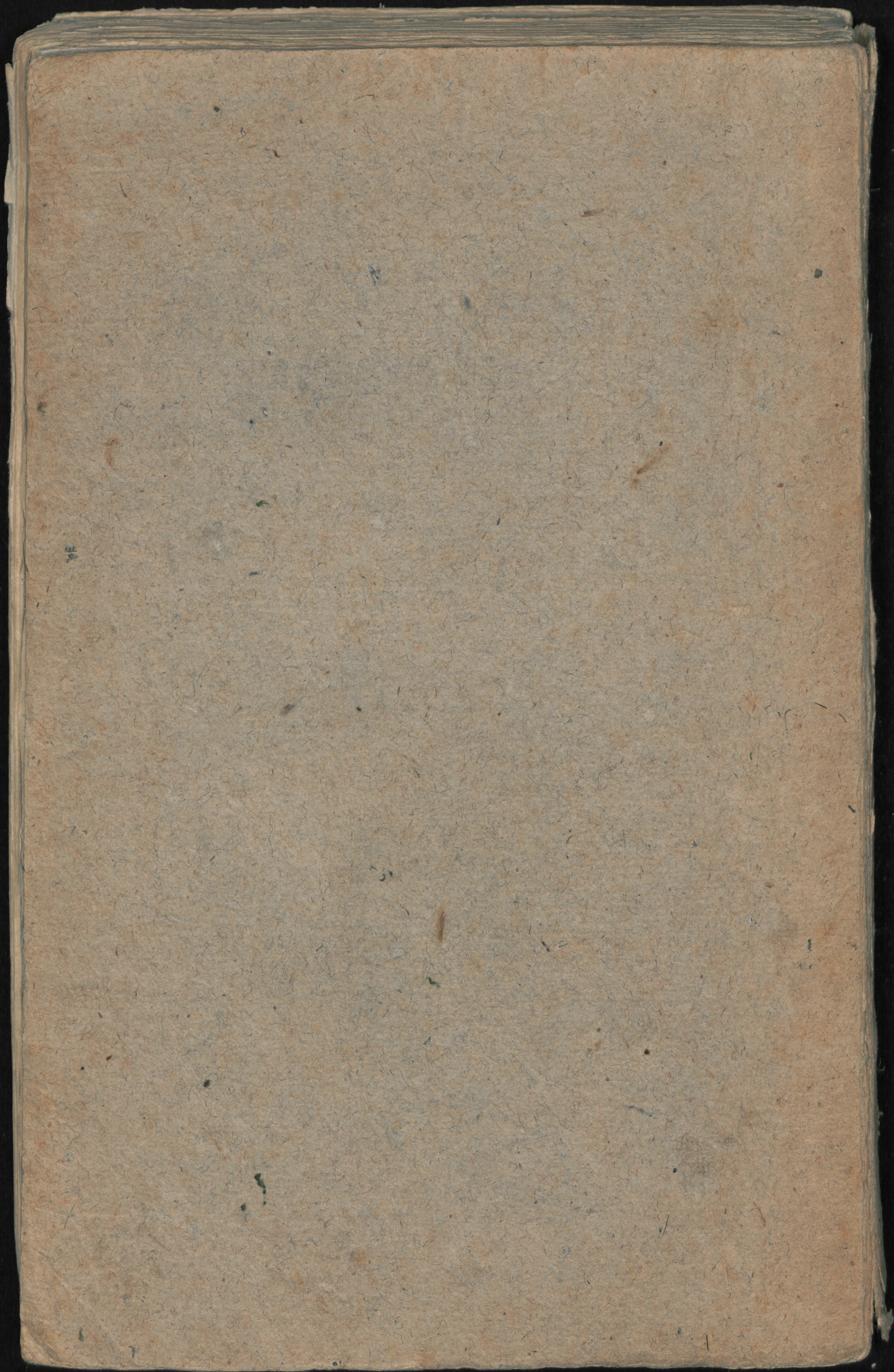
Ego vero meum hic esse omnino iudicavi, MAGNIFICVM DOMINVM RECTOREM, MAGISTRATVS VTRIVSQUE PROCERES GRAVISSIMOS, *Omnium Facultatum DOCTORES Fulgidissimos, VERBI DIVINI MINISTROS Religiosissimos, Philosophicæ MAGISTROS Præcellentissimos, Generosos ac Nobilissimos STUDIOSOS & denique, quotquot typographicam artem suspiciunt*, omni, qua decet, animi observantia atque contentione rogare, ut tertia abhinc die, hora X. matutina, benevole conveniant, inque Auditorium publicum confluant, actum sollemnem honorifica sua præsentia longe sollemnissimum reddituri. Qua quidem ratione et ipsi de arte merebuntur optime.

Rostochii, die xxviii. Novembris,

A. O. R. MDCCXL,

IV. Qui cantitantes vel vociferantes per plateas vagantur, vel in diuerforiis publicis, immo & in tricliniis priuatis aera concentibus implent, prima quidem vice noxam octo dierum carcere, & commensalis communis insuper unius mensis carentia, luent. Quod si post hanc correctionem incorrigibiles se prodant, consilio abeundi, necessitas emigrandi eis imponetur.

V. Eidem poenae obnoxio cogunt, vel per ambages ad conuiuia veteranis parandum, quo aduentur, sed prauis quoque sodalitatibus, qui sumtu nouitii epulati sunt, buntur, iis, qui mensa communis ab isto beneficio excludendis, inebriationes & caeterae oriundacacius impediuntur, abhinc pluri.

VI. Poenae legum tractata a Rectore & Concilio nec minorem remittendae, sed ad tenorem executioni mandandae erunt.

VII. Nocturnos strepitibus incolarum vel personarum, & clamores inconditos vel inhibuerunt: ita earum violationis securitatis nocturnae & transcustodiae militari tradentur. Rector Academiae vel de eius

qui nouitios vel directos elliciunt ad conuiuium modo pecunia emungunt. Reliqui vero hospiti- dierum carcere coerce- per octo dies insuper enarum conuiuia, quodones & rixae tanto efficacius sunt.

ius iudicialiter decretae mutandae, nec omnino, sine vlla deprecatione, tumultus & alia, quibus untur, facinora, immo ti iam seuerae leges inhibitoribus, quibus cura emandata est, deprehensi manebunt, vsque dum sione, vel in carcerem

acade-